

De vorbă cu profesorul Daniel David, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, despre rolul psihologiei românilor în politicile de modernizare a mediului academic românesc

Interview with Prof. Daniel David, from “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca University about the role of the psychology of Romanians in the modernization policies of the Romanian academic environment

PETRE T. FRANGOPOL

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Nucleară “Horia Hulubei”, str. Reactorului nr.30, C.P. MG-6, 077125 Măgurele, jud. Ilfov

---

In this interview we explore how the knowledge generated by the monographic book relating the psychology of Romanians (David, 2015) might be used to help the reform of academic environment in Romania, also exploring a more general impact of cultural change in Romania.

Keywords: Psychology of Romanians, Academic reform, Public policies, Evidence-based, Cultural change

---

Petre. T. Frangopol (PTF). Încep direct cu întrebarea fundamentală, de la care pornește restul: Ce este psihologia unui popor, în înțelegerea psihologiei moderne?

Daniel David (DD). Așa cum am spus în monografia despre psihologia românilor (David, 2015), prin psihologia unui popor/unei națiuni înțelegem atributele psihologice ale populației/cetățenilor unei țări/culturi, măsurate cu instrumente riguroase, într-o logică a comparației interculturale. Aceste atribute psihologice pot fi, apoi, reunite într-un profil psihologic al națiunii (*national profile/psychology of nation*).

Acest demers modern nu trebuie confundat cu demersul vechi de *Volkerpsychologie* („psihologia popoarelor”), așa cum fac cei mai mulți comentatori nepsihologi din țară, demers vetust, depășit științific și moral și care, prin esențializarea unor atribute psihologice - există anumite aspecte psihologice esențiale unui popor, adesea susținute genetic și transmise nemodificat prin secole - a alunecat, adesea, sau a fost folosit în scopuri rasiste.

Dacă nu facem și nu înțelegem această distincție, în timp ce noi cântărim pretențios ba că nu există, ba că de ce, ba că ce se urmărește cu o astfel de

psihologie, alții (ex. profesori la Universitatea Cambridge) o fac (vezi mai jos studiile recente asupra profilului psihologic în SUA sau articolul clasic din *Science*), iar noi pierdem, astfel, oportunități științifice și aplicative majore. Dacă rămânem prizonierii culturii revoluate de tip *Volkerpsychologie*, nu putem înțelege noile dezvoltări în domeniu, ci ne cantonăm într-un provincialism periculos, exprimat în concepția următoare: ce contează Universitatea Cambridge sau revista *Science*, unele din vârful științei lumii de azi, când noi știm, ca adversari ai *Volkerpsychologie*, că profilul psihologic al unui popor/unei națiuni nu există. Această concepție este amuzantă până la un punct și trebuie să ne trezim! Acest provincialism revolut, dar adesea agresiv, ne izolează în cercetarea internațională din acest domeniu de vârf. Dacă se poate la Oxford University Press (ex. psihologia poporului chinez/psihologia chinezilor - Bond, M.H. (Ed). (1986). *The psychology of the Chinese people*. Oxford University Press. New York, NY; Bond, M.H. (ed.). (2000). *The Oxford Handbook of Chinese Psychology*. Oxford University Press: New York: NY), oare de ce să nu se poată și la noi?

Înțelegerea profilelor psihologice ale țărilor/culturilor sau ale diverselor zone dintr-o țară/cultură este fundamentală în lumea modernă. Într-adevăr, într-o lume globală, în care țările/culturile vin tot mai des în interacțiune unele cu altele, cunoașterea acestei psihologii este fundamentală pentru cooperare și implementare eficientă a unor politici publice la scară largă. Nu în ultimul rând, aceste profile psihologice sunt într-o relație complexă cu indicatori socio-culturali, influențându-se și potențându-se reciproc.

Așa cum am menționat anterior, această înțelegere într-o lume globalizată - unde țările/culturile vin des în contact, unde politicile publice trebuie argumentate etc. - este fundamentală și, de aceea, apar tot mai multe studii pentru înțelegerea psihologiei diverselor popoare/țări/culturi. Spre exemplu, Profesorul Rentfrow de la Universitatea Cambridge a publicat recent (martie 2015) un studiu în *Plos One* (fiind publicat atât de recent, nu am reușit să-l analizez în monografie), în care analizează profilul de personalitate în diverse zone din Marea Britanie, cu scopul, spune el într-un interviu, de a înțelege « psihologia națiunii » (*psychology of nation*). Anterior, în 2013, a publicat o analiză similară privind profilul psihologic al americanilor. În fine, studiul lui Terracciano și colab. (2005) din prestigioasa revistă *Science*, prin care s-au stabilit profilurile psihologice de personalitate pentru 49 de țări/culturi ale lumii, este deja clasic în domeniu.

Prin monografia asupra psihologiei românilor (David, 2015), suntem și noi sincronizați cu acest demers internațional! Spuneam, însă, într-un interviu din Ziarul de Duminică că:

„...Dacă am ajuns să fiu felicitat în țară pentru CURAJUL de a fi abordat o temă absolut standard în

literatura internațională de profil, ceva este în neregulă. Nimeni serios din SUA sau Canada nu se „crizează” că în revista *Science* (vezi Terracciano și colab., 2005) au apărut profilele naționale de personalitate ale americanilor sau ale canadienilor (de fapt, în total, ale 49 de țări/culturi) și unde se vorbește, spre exemplu, direct despre „nevrotismul” sau „conștiinciozitatea” americanilor. Dacă vrem să facem ceva similar pentru români, noi ne confruntăm cu formule de genul: ba că nu se poate, ba că nu există, ba că de ce, ba că ce urmărim... Scurt spus, dacă chiar ținem la „românism” și la înțelegerea acestuia, este timpul să-l abordăm serios, cu o metodologie științifică într-o altă paradigmă a unei culturi bazate pe cunoaștere (*evidence-based culture*), și în logica unui patriotism modern, așa cum fac și americanii, fără atâtea complexe/defense, drame și atâtea circ/scandal! Și nu cred că cineva îi poate bănuși pe americani de lipsă de patriotism, dar au un patriotism modern, într-o cultură influențată de demersul științific (*evidence-based culture*), respectat de alții, așa cum aș vrea să fie și patriotismul românesc.”

Iată mai jos câteva rezultate/concluzii ale acestor studii, pentru SUA și România; le prezint succint doar pentru a înțelege ce înseamnă astăzi psihologia unui popor/unei națiuni, într-un demers de vârf modern din psihologie.

SUA

Profilul național de personalitate al americanilor arată ca în Fig. 1 (după Terracciano și colab., 2005).

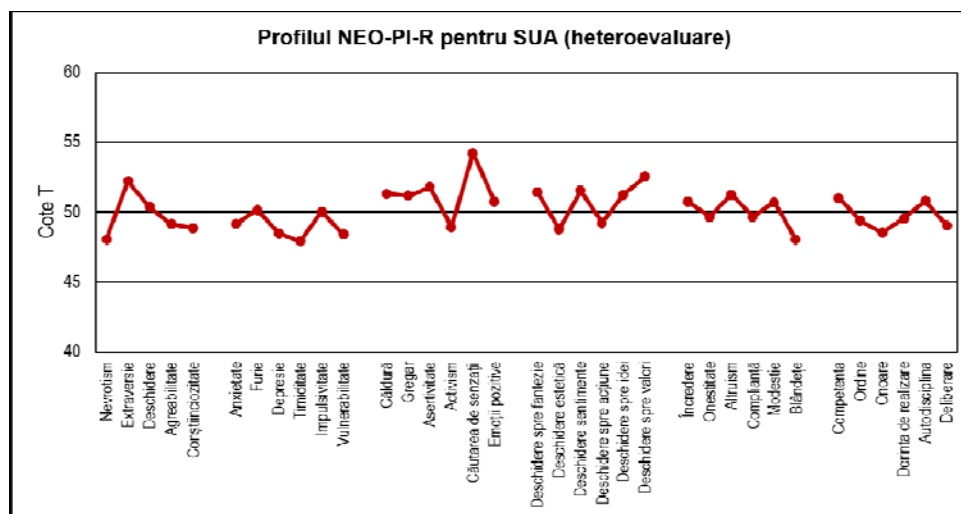

Fig. 1. Reconstruită după Terracciano, A. și colab. (2005). National character does not reflect mean personality trait levels in 49 cultures, *Science*, 310(5745), 96-100. Fiecare din cele cinci atribute psihologice de bază (nevrotism, extraversie, deschidere, agreabilitate, conștiinciozitate) are șase indicatori psihologici specifici (ex. nevrotism: anxietate, furie, depresie, timiditate, impulsivitate, vulnerabilitate, etc.).

Scurt și simplu spus, în raport cu media, profilul psihologic al americanilor înseamnă un nevrotism mai scăzut, extraversie mai crescută și deschidere, agreabilitate și conștiinciozitate aproximativ în jurul mediei (vezi pentru detalii Fig. 1).

Clusterelor naționale de personalitate ale americanilor au fost investigate recent (Rentfrow și colab. (2013) și arată ca în Fig. 2.

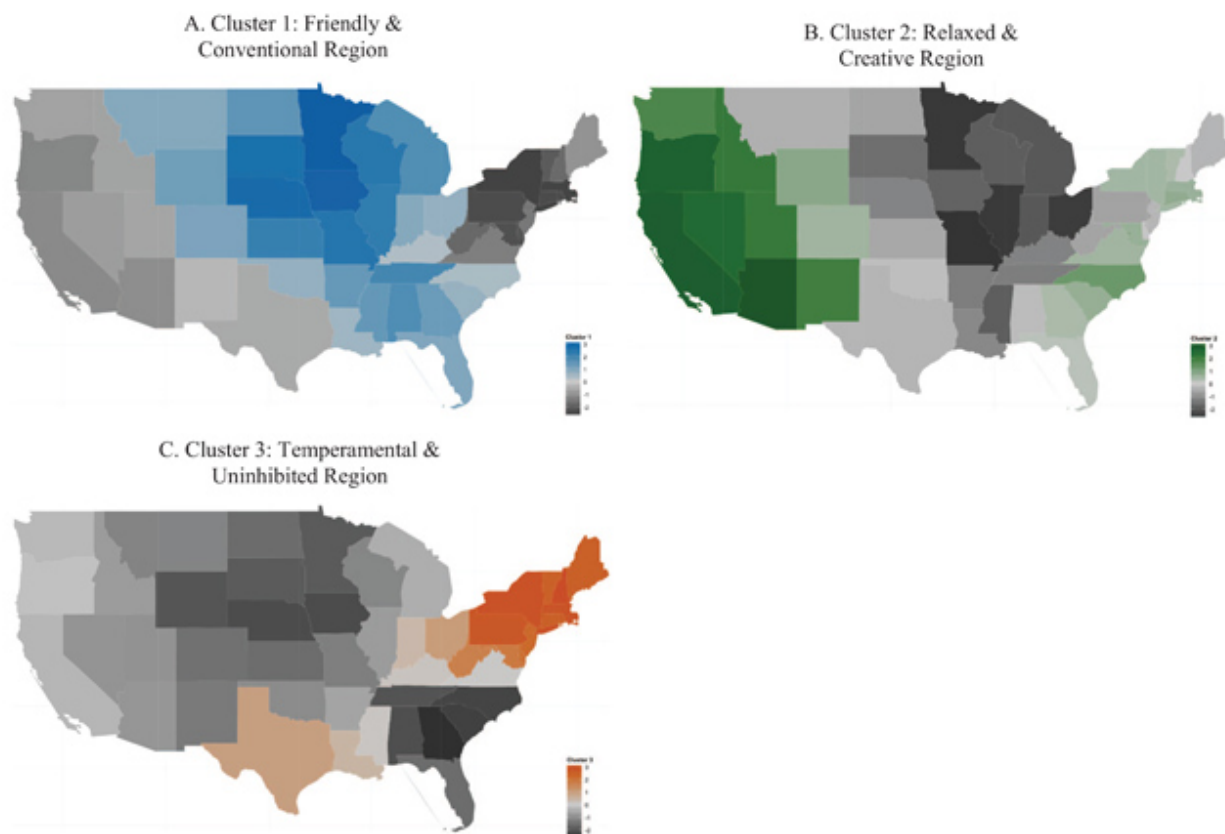

Fig. 2. Preluată din Rentfrow și colab. (2013). *Divided we stand: Three psychological regions of the United States and their political, economic, social, and health correlates. Journal of Personality and Social Psychology, 105(6), 996–1012.*

După Rentfrow și colab. (2013), clusterul 1 se referă la regiunile “prietenoase și convenționale” (concentrate în nord-est și centru), cu un profil psihologic caracterizat prin niveluri relative crescute de extraversie agreabilitate și conștiinciozitate, niveluri scăzute de nevroticism și foarte scăzute de deschidere, profil mai puțin accentuat de la zonele albastre spre cele negre.

După Rentfrow și colab. (2013), clusterul 2 se referă la regiuni “relaxate și creative” (concentrate în vest), cu un profil psihologic caracterizat prin extraversie și agreabilitate scăzute, nevroticism foarte scăzut și deschidere foarte crescută, profil mai puțin accentuat de la zonele verzi spre cele negre.

După Rentfrow și colab. (2013), clusterul 3 se referă la regiuni “temperamentale și dezinhibate”

(concentrate în est), cu un profil psihologic caracterizat prin extraversie scăzută, agreabilitate și conștiinciozitate foarte scăzute, nevroticism foarte crescut și deschidere crescută, profil mai puțin accentuat de la zonele portocalii spre cele negre.

România

Profilul național de personalitate al românilor arată ca în Fig. 2 (după David, 2015, în baza datelor lui Terracciano și colab., 2005 și Costa, P.T., Jr., McCrae, R.R./Iliescu, D. și colab., 2008).

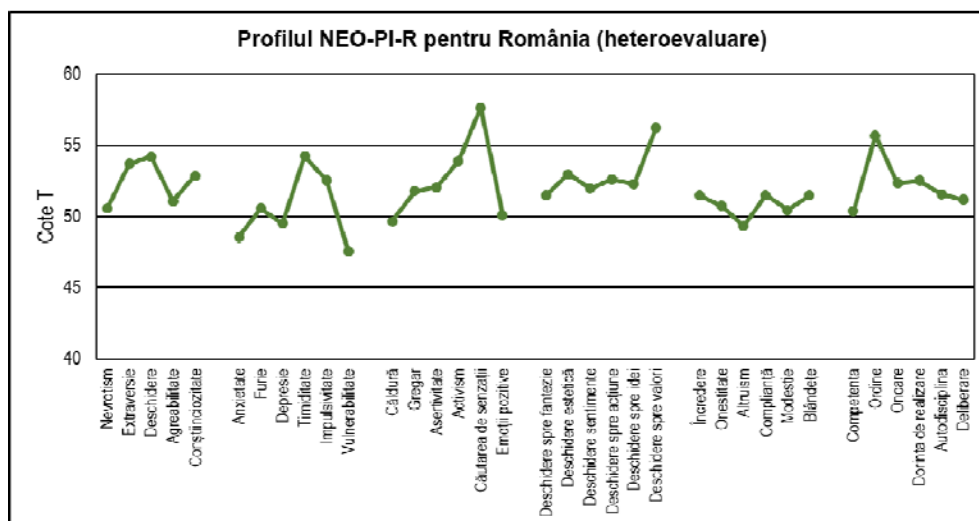

Fig. 2. Profilul național de personalitate al românilor (după David, 2015 și David și colab., în pregătire, în baza datelor lui Terraciano și colab., 2005 și Costa, P.T., Jr., McCrae, R.R./Ilieșcu, D. și colab., 2008). Fiecare din cele cinci atribute psihologice de bază (nevrotism, extraversie, deschidere, agreeabilitate, conștiințiozitate) are șase indicatori psihologici specifici (ex. nevrotismul: anxietate, furie, depresie, timiditate, impulsivitate, vulnerabilitate, etc.).

Scurt și simplu spus, în raport cu media, profilul psihologic al românilor înseamnă nevrotism și agreeabilitate aproximativ în jurul mediei, extraversie, deschidere și conștiințiozitate mai crescute (vezi pentru detalii Fig. 1). În David (2015) am definit și un alt profil național de personalitate pentru români, valabil pentru raportare la cultura americană, în care agreeabilitatea, deschiderea și conștiințiozitatea erau mai scăzute ca la americani. Acest lucru ne amintește din nou că un atribut psihologic nu poate fi definit esențialist, ca scăzut sau crescut pentru o anumită populație, ci acesta devine crescut sau scăzut în funcție de standardul de referință.

Clusterelor de personalitate nu au fost investigate, încă, pentru români, prin această logică regională (vezi Rentfrow, 2013; 2015). Analiza se află în derulare (David și colab. în pregătire), așa că va apărea în curând!

PTF. Fiind născut în Satu Mare, ați realizat în premieră lansarea volumului dvs. „*Psihologia poporului român. Profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*”, Ediția Polirom, Iași, 2015, cu prilejul Simpoziului Național „*Cultură și Civilizație Românească în Maramureș*” Sălișteștea de Sus, Maramureș, 13-14 August 2015. Reprezintă Maramureșul un profil psihologic specific al românilor de ieri și de astăzi? Dacă da, în ce mod?

DD. Sigur că, dacă coborâm nivelurile de analiză, putem găsi diferențe psihoculturale între diversele zone tradiționale/istorice ale României, dar elementele comune sunt mult mai puternice astăzi, constituind, din punctul meu de vedere, o arhitectură

unitară a „românismului”, în care există variațiile zonelor tradiționale/istorice. Așadar, nu cred că mediul psihocultural românesc din prezent rezultă dintr-o sumă de medii psihoculturale din zonele tradiționale/istorice ale țării, ci aceste medii psihoculturale din zonele tradiționale/istorice ale țării sunt astăzi variații într-o arhitectură relativ omogenă a „românismului”.

Dacă este să punctez anumite aspecte relevante pentru maramureșeni, în analiza din monografia despre psihologia românilor (David, 2015), analiză bazată pe datele din *World Values Survey* (2010-2014), maramureșenii apar cu unul din cele mai ridicate niveluri – în comparație cu media națională - de mândrie națională și neîncredere față de străini. De asemenea, au scoruri peste media națională la autonomie/independență, valoarea muncii și religiozitate.

PTF. Lucrările celor cinci autori români care au generat lucrări clasice asupra psihologiei românilor, în ordinea anilor publicării: Dumitru Drăghicescu (1907), Constantin Rădulescu-Motru (1910, 1937, 1948), Mihail Ralea (1929), Mircea Vulcănescu (1937) și Ion F. Buricescu (1944), au căpătat o încărcătură emoțională și publică deosebită datorită asocierii cu identitatea națională, dincolo de contextul științific. Dumneavoastră abordați azi psihologia românilor cu metodologia științifică internațională actuală, evitând limitele lucrărilor clasice românești. Altfel spus, volumul dvs. tratează această temă pe mai multe fronturi. Nu intru în amănunte, dar aș dori să ne detaliați

unul din acestea și anume optimizarea vieții românilor prin educație.

DD. Inteligența și creativitatea unui popor sunt cele care contribuie, decisiv, la dezvoltarea acestuia, cu impact asupra calității vieții cetățenilor săi. Potențialul pentru inteligență și creativitate al românilor este similar popoarelor vestice. Dar, realizarea acestuia este deficitară, astfel că, spre exemplu, la testele educaționale PISA sau la indicii de inovare al țării ne aflăm pe ultimele locuri din Uniunea Europeană. Eu cred că una din cauze este curriculum educațional din prezent, care nu exploatează bine potențialul intelectual foarte bun pe care îl avem. Nu vreau să intru în detalii, dar iată câteva schimbări care ar trebui considerate în curriculum școlar:

(1) curriculum trebuie astfel gândit încât să se adapteze stilului de învățare al elevului. Fiecare elev ar putea fi evaluat psihologic pentru a i se înțelege stilul de învățare (există psihologi educaționali în școli). În prezent, curriculum forțează prea mult elevii să se adapteze lui, în loc ca acesta să se adapteze elevului.

(2) curriculum trebuie să dea o pondere mai mare componentei de utilizare a cunoștințelor în viața socială. În prezent, prin curriculum transmitem foarte multe cunoștințe abstracte, care ne pot face buni olimpici, dar ne plasează pe ultimele locuri din Uniunea Europeană la testele PISA, deoarece nu știm să utilizăm aceste cunoștințe flexibil și creativ în viața cotidiană.

(3) curriculum ar trebui gândit pe traiectorii diferite, pentru a încuraja și exploata creativitatea copiilor români și diferențele de stiluri de învățare.

PTF. Modelul dvs. psihocultural este unul optimist fiindcă afirmați, cu bun simț, că ne putem educa pentru a fi "altfel". Poate modelul David crea cetățeni inteligenți? În ce mod?

DD. Da, modelul psihologic angajat de mine este în monografie unul constructiv și optimist. Pornind de la literatura de specialitate, am făcut o distincție între profilul psihologic de adâncime și cel de suprafață. Profilul de suprafață rezultă din utilizarea profilului de adâncime prin instituții socio-culturale. În cazul inteligenței, spre exemplu, așa cum am mai spus, în profilul de adâncime, potențialul românilor este similar cu cel al popoarelor vestice, deși, în profilul de suprafață, performanța noastră la testele educaționale PISA nu este una foarte performantă prin raportare la țările din Uniunea Europeană. Avem nevoie de instituții educaționale moderne, cum ar fi un curriculum școlar modern, care să folosească maximal acest potențial.

PTF. Apare firească întrebarea cum tematica dezvoltată de dvs. poate contribui la cultura română?

DD. Cultura românească este una de prestigiu, dar, pentru că este mai mult fundamentată liric-filosofic/hermeneutic-fenomenologic, oamenii de cultură români nu au publicat mult internațional și, în consecință, cultura română nu este cunoscută internațional la nivelul anvergurii sale. În plus, știința românească nu este, încă, una de vârf în toate domeniile, așa că oamenii de știință români s-au exprimat mai puțin cultural, asta în timp ce, în spațiul occidental, oamenii de știință sunt și voci culturale. Sper ca această monografie să aducă în cultura română un element complementar de cunoaștere științifică psihologică, care să susțină, apoi, o direcție de cultură bazată pe cunoaștere, care, alături de partea culturală tradițională, să contribuie la competitivitatea culturii românești la nivel internațional, într-o lume dominată de cunoaștere.

PTF. Cum se situează mesajul dvs. vizavi de construcțiile lui Noica, chiar și ale lui Vulcănescu? Vă rog să detaliați.

DD. Atât Noica cât și Vulcănescu au abordat problema „românismului” din perspectivă filosofică. Abordarea lor este una mai complexă, care atinge și aspectele psihoculturale, dar nu se reduce la ele. Așadar, în comparație cu demersurile monumentale ale lui Noica sau Vulcănescu, demersul meu este mai specific, focalizat pe aspectele psihoculturale. Sigur că aceste aspecte psihoculturale au impact asupra înțelegerii „românismului”, dar studiul identității naționale nu se reduce la acestea. Față de celelalte abordări psihologice, care au fost incluse în analiza identității naționale, eu vin cu un demers diferit, de psihologie fundamentată pe date. Așadar, eu cred că abordarea propusă de mine se înscrie în demersul mai larg al identității naționale, contribuind, cu un filon de cunoaștere psihologică validată științific, la buna înțelegere a acesteia.

Trebuie însă conștientizat că tema legată de „psihologia românilor” este încă foarte sensibilă, deoarece este parte a temei și mai sensibile legată de „identitatea națională a românilor”. Cred, însă, că noile generații de oameni de știință sunt maturi și responsabili, putând normaliza abordarea identității naționale românești, cu metodologia științei și cu formularea, apoi, a implicațiilor concluziilor în logica unui patriotism modern, punctând lucrurile pozitive și propunând soluții constructive la lucrurile care trebuie îmbunătățite.

PTF. V-ați referit la solidaritate socială formidabilă, cu cetățeni autonomi/independenți, performanți la nivel internațional, capabili de o cooperare. Reprezintă aceasta o cotitură față de

modul vechi, tradițional, de gândire? Ne puteți exemplifica?

DD. Da, cred că poate fi o cotitură psihoculturală. Într-o structură colectivistă, „noi” este mai important decât „eu”, colectivele fiind formate din oameni care, fiind mai puțin autonomi/independenți, se susțin unii pe alți prin sistemul de rețele psihosociale pe care le creează. Acest sistem de organizare psihosocială nu este bun sau rău, ci este pur și simplu. Într-o structură comunitară, în prima fază, „eu” este mai important decât „noi”, deoarece individul dorește să devină independent/autonom. Odată ce stă singur pe picioarele sale, intră, în mod voluntar și solidar, în colaborare cu alți indivizi independenți/autonomi, de dragul unor beneficii comune, generând, astfel, comunități puternice.

România are încă dominant un profil colectivist; așa cum am spus, nu este bine sau rău, dar să știm cum stăm. Am aderat la Uniunea Europeană. Dar, în Uniunea Europeană doar Bulgaria, Grecia, Portugalia și România au profil colectivist, celelalte țări/culturi având un profil independent/autonom. Întrebarea cheie devine – și această întrebare și posibilele răspunsuri au fost unele din mizele monografiei: vom reuși să ne integrăm într-un spațiu dominat de țări/culturi individualiste/autonome, cu profilul nostru colectivist? Integrarea, dincolo de aderare, este fundamentală, altfel, pierdem accesul la resurse importante, rămânând mereu la periferia deciziilor și beneficiilor.

PTF. Modernizarea României, sincronizarea cu lumea modernă, s-au realizat în decursul istoriei datorită românilor cu un profil psihocultural, care puteau sincroniza țara cu lumea modernă, de exemplu, Școala Ardeleană, Generația Pașoptistă, Junimea Română etc., în general cei pregătiți peste hotare. Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, înființată în anul 1860, conform documentelor, nu a numit profesori decât pe cei cu studii finalizate în universități din vestul Europei, situație care a dăinuit până în anul 1920. Nu credeți că suntem în această situație și azi fiind nevoie de o modernizare a României pentru a se sincroniza mai bine cu lumea modernă? Cum vedeți aici rolul universităților?

DD. Exact asta am spus în monografie și a fost una din mizele scrierii ei. Suntem într-un moment de cotitură pentru țară, în care avem nevoie de o generație de tip *Sapere Aude* (*îndrăznește să cunoști*), - generație definită prin valori, nu prin vârstă - care să promoveze cunoașterea în societatea românească, cu scopul de a o sincroniza cu lumea modernă, mai ales cu integrarea adecvată în Uniunea Europeană. Nu ne-a forțat nimeni să aderăm la Uniunea Europeană. Dacă tot am făcut-o, hai atunci

să fim înțelepți să ne integrăm cât mai bine, pentru a nu rămâne la periferia acesteia, unde și beneficiile ajung mai târziu și în cantități mai mici. Într-o lume globalizată, avantajul competitiv va fi al țărilor care au nu doar o știință dezvoltată, dar și o cultură și un spațiu public influențate de cunoașterea științifică (*evidence-based culture*).

Universitățile au un rol fundamental în acest proces. Acestea reprezintă unul din motoarele modernizării țării (probabil cel mai important). Dar, întâi au ele nevoie de modernizare. Am discutat în monografie, pornind de la un studiu al lui Ellingsen și colab. (2012) și de la faptul culturii organizaționale americane/vestice care este caracterizată de utilizarea selectivă a recompenselor și disciplinărilor: se dau recompense pentru cei performanți și se administrează disciplinări pentru cei mai puțin performanți, liderii asumându-și fisurarea relațiilor interpersonale de dragul celor performanți, gândit că, astfel, succesul unora poate să devină succesul și câștigul tuturor. Așa se menține un sistem meritocratic, care face universitățile competitive și actori principali într-o lume bazată pe cunoaștere. În țară nu funcționează acest sistem. Recompensele sunt date, nediscriminatoriu, tuturor, fără legătură cu performanța, pentru ca liderii să nu-și fisureze relațiile bilaterale. Din păcate, paradoxal, se ajunge astfel tocmai la stări de frustrare și tensiune, deoarece, dacă resursele puține, ca urmare a lipsei de competitivitate, acestea se distribuie la toți, fiecare ajungând să primească prea puțin față de cât așteaptă și/sau merită și astfel, intrând într-un cerc vicios, competitivitatea este afectată și mai mult. Apoi, disciplinările sunt foarte frecvente, în comparație cu mediul american și sunt orientate mai ales către cei mai performanți, probabil în logica unui sistem colectivist, în care nimeni nu are voie să iasă din rând și să se individualizeze fără acordul rețelei. Acest sistem ucide meritocrația, fundamentul competitiv al mediului academic și ne face, astfel, mai puțin performanți într-o lume globală. Trebuie schimbată logica prin schimbare de „leadership” și de cultură organizațională.

PTF. Cum se pot aplica datele științifice din această carte monografică în condițiile de astăzi ale țării noastre?

DD. Prin politici publice bazate pe dovezi (*evidence-based policies*). Am prezentat succint mai sus exemplul reformei curriculumului. Un alt exemplu s-ar putea referi la politicile de discriminare pozitivă a populației rrom, elaborate în colaborare cu reprezentanții de elită ai acestei etnii, care să încerce să-i scoată din sărăcie și din analfabetismul atât de răspândit. Dacă am activa, prin astfel de politici, potențialul intelectual al acestei etnii

numeroase – potențial care nu este cu nimic mai prejos decât al etnicilor români -, nu doar românii, ci țara ar avea de câștigat!

Într-un articol din România Curată - *Considerații psihoculturale despre noul val de imigranți din Europa. Cum ar trebui să reacționeze Uniunea Europeană* am arătat cum se utilizează cunoștințele de acest tip la o problemă majoră din lumea de astăzi. Așadar, în lumina valului de imigranți (sau a altor provocări viitoare), cunoașterea profilului psihologic al românilor, la nivel global și la nivel regional, ne poate ajuta să integrăm mai eficient imigranții, încercând să potrivim cât mai mult profilele lor psihoculturale, cu cele ale românilor din zonele de integrare. Această potrivire poate miza pe similaritate și/sau complementaritate. Din păcate, acum nu putem lua aceste decizii, deoarece, după cum vom vedea, nu avem încă analizele regionale efectuate. Dar asta, cu atât mai mult, trebuie să stimuleze astfel de cercetări viitoare, în condițiile în care țările moderne și dezvoltate (ex. SUA, Marea Britanie) o fac deja.

În fine, dacă se dorește un proiect de țară, acesta trebuie gândit să fie acceptat de români, iar, apoi, să producă și o schimbare psihoculturală. Pentru asta trebuie, însă, înțelese atributele psihoculturale ale românilor, și asta am oferit prin monografie.

PTF. Ad Astra ar putea avea un rol important, comparat cu Junimea de ieri, dar parcă și-a pierdut din suflu, din entuziasmul de început. Cum ar putea fi revitalizată prin implicarea ei în politici publice sugerate de dumneavoastră, care să poată fi implementate imediat?

DD. Ad Astra a avut un rol important în activismul din domeniul academic. Alături de Ad Astra au fost, însă, și FAR, EduCer și alte organizații. De asemenea, alte organizații, deși nu sunt specific focalizate pe mediul academic, au abordat și problemele acestui mediu (ex. Societatea Academică din România, Grupul pentru Dialog Social, diverse reviste de cultură, cum este LaPunkt, Observatorul Cultural, Revista 22, România Literară etc.). Lucrurile se mișcă în direcția bună. Există o generație sincronistă majoritar tânără, gândind în paradigma *Sapere Aude*, tot mai activă social pentru

modernizarea țării. Fără a face politică, ci descriind un fenomen psihosocial, ați simțit-o la alegerile prezidențiale. Nu cred că este majoritară încă, dar este influentă prin activism. Dacă această influență se va cultiva, pot apărea schimbări importante în modernizarea României într-un ciclu electoral (aproximativ 5 ani). Altfel, va trebui să așteptăm până când va deveni majoritară, iar asta se va întâmpla, probabil, în 20 de ani, și când, din pozițiile de influență socială, va schimba direct lucrurile în ideea sincronizării țării cu modernitatea europeană și internațională.

PTF. Vă mulțumesc!

DD. Mulțumesc și eu!

Referințe selective

- [1] Costa, P.T., Jr., McCrae, R.R./Iliescu, D. și colab. (2008). *NEO PI-R. Manual tehnic și interpretative*. Sinapsis, Cluj-Napoca.
- [2] David, D. (2015). *Psihologia poporului roman. Profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*. Editura Polirom: Iași.
- [3] Ellingsen, T. și colab. (2012). Civic capital in two cultures: The nature of cooperation in Romania and USA, *SSRN Electronic Journal*, <http://doi.org/10.2139/ssrn.2179575>.
- [4] Rentfrow, J. și colab. (2013). Divided we stand: Three psychological regions of the United States and their political, economic, social, and health correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6), 996–1012.
- [5] Rentfrow, J. și colab. (2015) Regional personality differences in Great Britain. *PLoS ONE* 10(3): e0122245. doi:10.1371/journal.pone.0122245.
- [6] Terracciano, A. și colab. (2005). National character does not reflect mean personality trait levels in 49 cultures, *Science*, 310(5745), 96-100.

Autor corespondent: petrefrangopol@gmail.com